

چالش جدید شورای امنیت و سه کشور اروپایی

آیا ایالات متحده آمریکا با طرح موضوع "تمدید تحریم تسلیحاتی ایران" در قالب پیش‌نویس قطعنامه به دنبال ایجاد چالشی دیگر در شورای امنیت و استفاده ابزاری از این نهاد بین‌المللی برای پیشبرد سیاست فشار حداکثری خود بر ایران یا امتیاز گرفتن در این رابطه از اروپا، خارج از این فضا و قطعنامه شورای امنیت است؟

آیا ایالات متحده آمریکا با طرح موضوع "تمدید تحریم تسلیحاتی ایران" در قالب پیش‌نویس قطعنامه به دنبال ایجاد چالشی دیگر در شورای امنیت و استفاده ابزاری از این نهاد بین‌المللی برای پیشبرد سیاست فشار حداکثری خود بر ایران یا امتیاز گرفتن در این رابطه از اروپا، خارج از این فضا و قطعنامه شورای امنیت است؟

به گزارش ایسنا، روزنامه نیویورک تایمز اخیراً از طرح مایک پمپئو وزیر امور خارجه آمریکا برای تمدید تحریم تسلیحاتی ایران تا پیش از انقضای آن در ماه اکتبر ۲۰۲۰ خبر داد و اعلام کرد که این طرح در قالب پیش‌نویس یک قطعنامه در اختیار سه کشور اروپایی، امارات متحده عربی و عربستان قرار گرفته است.

بر اساس گزارش رسانه‌های آمریکایی این پیش‌نویس هنوز در اختیار کشورهای چین و روسیه و اعضای دیگر شورای امنیت قرار نگرفته است و به نظر این طرح در حال بررسی و رایزنی است و در ماه می، زمانی که استونی ریاست شورای امنیت را بر عهده بگیرد ارایه و به رای گذاشته شود.

تقریباً از چندین ماه پیش این بحث مطرح شد که آمریکا سعی دارد به عنوان یکی از اعضای اولیه برجام می‌تواند اقدام به احیای قطعنامه‌های شورای امنیت علیه ایران کند و اکنون با این استدلال که این کشور در قطعنامه ۲۲۳۱ به عنوان یک عضو مشارکت‌کننده در برجام است سعی دارد مکانیسم ماشه را علیه ایران فعال کند.

با انتشار جزییاتی از این طرح در سطح کارشناسان آمریکایی و نیز برخی مقامات کشورهای باقی مانده در برجام شاهد واکنش‌هایی بودیم.

ریچارد هاس رییس شورای روابط خارجی آمریکا در توییتی نوشت که با این طرح بیشتر از ایران، خودمان (آمریکا) را منزوی می‌کنیم.

استفان والت استاد دانشگاه هاروارد نیز در توییتی نوشت: تلاش پمپئو برای فعال کردن مقررات اعمال دوباره مکانیسم ماشه در برجام پس از آن که آمریکا از آن خارج شده و آن را دور انداخت، مانند این است که مردی با طلاق همسرش را ترک کند و آن وقت بگوید باید دوباره این که زن سابقش با چه کسی قرار می‌گذارد خودش تصمیم بگیرد.

میخائیل اولیانوف، نماینده دائم روسیه در سازمان ملل در وین نیز در توییتی نوشت: بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران تکرار یک داستان قدیمی است که نتیجه‌ای نداشت. سیاست فشار حداکثری وضعیت را برای تمام طرف‌ها، از جمله آمریکا سخت‌تر و سخت‌تر می‌کند. برخی افراد به جای درس گرفتن، خواستار تقویت آن چیزی هستند که قبلاً ثابت شده که یک اشتباه استراتژیک بزرگ است.

تونی بلینکن، مشاور ارشد سیاست خارجی ستاد انتخاباتی جو بایدن، نامزد دموکرات انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در یک نشست در شورای یهودیان دموکراتیک آمریکا نیز به انتقاد از تلاش جدید دولت ترامپ برای استفاده از یک مکانیسم در توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ برای تمدید تحریم تسلیحاتی سازمان ملل علیه ایران پرداخت و گفت: سخت است که دورویی محض موجود در اقدام این دولت را تحسین نکرد که می‌خواهد دیگر کشورها در شورای امنیت را مجبور کند تا راهی برای تمدید تحریم‌های تسلیحاتی علیه ایران بیابند.

مشاور ارشد بایدن افزود: آن طور که ما در توافق هسته‌ای طراحی کردیم، این طور است که اگر شما در شورای امنیت دارای حق وتو باشید، می‌توانید به صورت یک جانبه مکانیسم بازگشت تحریم‌ها را فعال کنید. آنها (دولت ترامپ) تلاش می‌کنند که از این بندهای قطعنامه برای اطمینان از تمدید تحریم‌های هسته‌ای استفاده کند. اما تنها مشکل اینجا است که ما (آمریکا) دیگر جزو طرف‌های توافق نیستیم.

بنا بر این گزارش، آمریکا به عنوان عضو مشارکت‌کننده در برجام از این توافق در اردیبهشت ۱۳۹۷ خارج شد اما در

قطعنامه ۲۲۳۱ هنوز به عنوان عضو مشارکت کننده نامش وجود دارد که امری طبیعی است چرا که این قطعنامه با وجود خروج آمریکا از برجام ملغی یا نقض نشده است و اجرای آن برای همگان الزام آور است. در عین حال آنچه حضور آمریکا را به عنوان یک عضو مشارکت در برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ زیر سوال می برد صراحتی است که در متن برجام به آن اشاره شده و آن این است که تنها کشورهایی می توانند مکانیسم ماشه را فعال سازند که عضو برجام باشند و با خروج رسمی آمریکا از این توافق در عمل این حق از آمریکا ساقط شده است. در عین حال به نظر می رسد وزارت خارجه آمریکا که چند سالی است از وجود و حضور کارشناسان خالی است هم چنان به ارایه طرح های تبلیغاتی و سیاسی بدون توجه به این که نتیجه آن چه خواهد شد ادامه می دهد.

بسیاری از کارشناسان آمریکایی و بین المللی در زمان خروج آمریکا از برجام بر این اعتقاد بودند که آمریکا قصد ضربه زدن به ایران و برجام را دارد با ماندن در این توافق بیشتر و با هزینه کمتری می تواند به اهدافش برسد با این وجود ترامپ تحت تاثیر شعارهای انتخاباتی یک جانبه از این توافق خارج شد. همان زمان کارشناسان تاکید داشتند که یکی از مهم ترین دستاویزها علیه برجام و ایران یعنی Snapback (ساز و کار بازگشت خودکار تحریم ها) را ترامپ از خودش سلب کرد.

بعد از خروج آمریکا از برجام جان بولتون مشاور امنیت ملی وقت کاخ سفید در سخنانی اعلام کرد که آمریکا دیگر طرف برجام نیست و نمی تواند از مکانیسم ماشه استفاده کند.

برایان هوک نماینده دولت آمریکا در امور ایران گفته بود، ما دیگر در توافق برجام نیستیم. طرف هایی که هنوز داخل توافق هستند باید تصمیم خودشان را بگیرند که می خواهند از این مکانیسم استفاده کنند یا خیر. اما بر چه اساسی با وجود استدلال های حقوقی و اظهارات صریح مقامات پیشین و وقت آمریکا درباره بسته بودن دست آمریکا در هرگونه مداخله در برجام، وزارت خارجه آمریکا این رابطه طرح مذکور را پیشنهاد داده است؟

مهم ترین سناریویی که کارشناسان در این رابطه مطرح می کنند، این است که آمریکا برای فشار به اروپایی ها این طرح را پیش کشیده تا تحت فشار این موضوع و تهدید برای فعال کردن مکانیسم ماشه و بازنگرداندن تمامی تحریم های شورای امنیت علیه ایران، اروپایی ها خودشان دست به کار شوند و با قطعنامه تمدید تحریم تسلیحاتی ایران موافقت کنند و در این مسیر هزینه راضی کردن چین و روسیه را اروپایی ها به عهده بگیرند.

کارشناسان بر این نظرنند که آمریکا به دنبال استفاده از شورای امنیت به عنوان اهرم فشار بر اروپاست تا آنها تحریم تسلیحاتی ایران را تمدید کنند و خودش به خوبی می داند که امکان فعال کردن مکانیسم ماشه علیه ایران را در چارچوب برجام ندارد.

اما اگر اروپا، چین و روسیه با تمدید تحریم تسلیحاتی ایران بر خلاف قطعنامه ۲۲۳۱ موافقت و استدلال آمریکا برای عضو مشارکت کننده بودن در قطعنامه ۲۲۳۱ را با وجود خروج این کشور از برجام می پذیرند چرا خودشان تا الان مکانیسم ماشه را فعال نکرده اند؟ اگر آمریکا می تواند به عنوان عضو قطعنامه ۲۲۳۱ و نه برجام مکانیسم ماشه را فعال کند چرا فقط تمدید نامحدود تحریم تسلیحاتی را درخواست کرده است، چرا بازگشت تمام تحریم های شورای امنیت علیه ایران را درخواست نمی کند؟

این در حالی است که مقامات کشورمان، پیش از این در واکنش به تهدیدهای غیررسمی سه کشور اروپایی برای فعال کردن مکانیسم ماشه اعلام کرده بودند که در صورت انجام چنین اقدامی برای اجرای پروتکل الحاقی، ادامه نظارت های فراپادمانی و حتی باقی ماندن در ان پی تی تعهدی نمی بینند. از این رو هر گونه اقدام برای فعال کردن مکانیسم ماشه، نه تنها برجام را به کلی از بین می برد بلکه حضور ایران در ان پی تی را تحت الشعاع قرار خواهد داد.

در نهایت شورای امنیت سازمان ملل مرجعی است که باید ابتدا درباره وجاهت قانونی و حقوقی آمریکا برای ارایه پیش نویس قطعنامه مذکور به عنوان عضو مشارکت کننده در برجام تصمیم بگیرد. شورای امنیت است که باید تشخیص دهد آیا آمریکا می تواند بر اساس قطعنامه ۲۲۳۱، ساز و کار حل اختلاف را فعال کند؟ آیا آمریکا طرف برجام محسوب می شود؟ در عین حال، در صورتی که موضوع عضو مشارکت کننده بودن آمریکا به رای در شورای امنیت قرار گیرد، اعضای دائم شورای امنیت می توانند از حق وتو خود استفاده کنند.

درخواست آمریکا در این مرحله برای استفاده از مکانیسم ماشه مبتنی بر قطعنامه ۲۲۳۱ در شرایطی که بیش از دو سال است این کشور از برجام خارج شده، مثل این است که یک عضو غیررسمی شورای امنیت درخواست فعال شدن مکانیسم را بدهد از این رو به لحاظ حقوقی الان هیچ فرقی بین آمریکا یا کشور غیر عضو برجام وجود ندارد. مساله این

است که آمریکا دکمه ای یافته و سعی دارد برای آن لباسی بدوزد. باید دید شورای امنیت، سه کشور اروپایی و چین و روسیه در این دوخت و دوز با آمریکا همراهی می کنند یا خیر. حتی اگر این لباس دوخته هم شود، لباس گشادی است بر تن این کشور که حاصل آن جز نابودی کامل برجام، بی اعتمادی جامعه جهانی و ابزارهای بین المللی و حتی خروج ایران از ان پی تی است.

آنچه مسلم است برداشته شدن تحریم تسلیحاتی ایران در چارچوب برجام و قطعنامه 2231 به لحاظ حقوقی و بین المللی و آثار سیاسی این اقدام آن قدر حایز اهمیت است که آمریکا سعی دارد از ریشه مانع تحقق آن شود. چه کسی است که نداند آمریکا به راحتی قادر به مانع تراشی بر سر فروش هر گونه تسلیحات متعارف به ایران بعد از رفع تحریم است؛ همان طور که مانع بسیاری از تعاملات اقتصادی و تجاری ایران با کشورهای مختلف بعد از خروج از برجام شد اما آنچه مهم است برداشته شدن سایه شوم و تهدید آمیز تحریم های سازمان ملل و شورای امنیت علیه ایران و شکست سیاست فشار حداکثری آمریکا با وجود خروج از برجام و تحریم های کم سابقه علیه ایران است که آمریکا را نزد افکار عمومی جهان و آمریکا منزوی و شکست خورده نشان می دهد.

در عین حال فعالیت های صلح آمیز هسته ای ایران با ظرفیت مدنظرش در حال انجام است و فعالیت های نظامی متعارفش نیز به قوت خود باقی است، از این رو برداشته شدن یا نشدن تحریم های تسلیحاتی در عمل تاثیری بر روند فعالیت های ایران ندارد. آنچه در شرایط فعلی مهم است، نوع رفتار سیاسی کشورهای اروپایی و شورای امنیت سازمان ملل در برابر زیاده خواهی آمریکا است که سعی دارد قوانین و مقررات سازمان ملل را صرفا به نفع خود به جامعه جهانی دیکته کند.